

naar dette selvsk fordres af en af Familie-medlemmerne som en Gæld, de andre har Forpligtelsen til at betale ham.

»Mary Wollstonecraft taler om, hvorledes en bestandig Lydighedsstilling svækker Evnerne, og hvorledes derimod Nødvendigheden af at tage Beslutning styrker dem. Hun viser hvor uheldigt det virker, om Kvinderne i Et og Alt ledes af deres Ægtefæller, og hun stiller et Tilfælde op, hvor Manden er en velvillig og fuldkommen forstaaende Despot. Han styrer alt og klarer ud fra sin Visdoms Dybde alle Vanskeligheder. Hans Hustru aner intet om nogetsomhelst, før hun har lyttet til hans Ord. Men selv de forstaaende og velvillige Ægtefæller falder for Dødens Lé. Manden dør og efterlader Hustruen med en hel Flok Børn. Hendes tidligere Liv har ikke ad Erfaringens Vej forberedt hende til det ansvarsfulde Hverv at være baade Fader og Moder for dem. Hun er uvidende om Bestyrelsen af Familiens Ejendom ligesaavel som om, hvorledes Børnene bør opdrages. Hun er absolut ude af Stand til at bære den Tyngde, der pludselig er faldet paa hendes Skuldre. Hvad bliver vel saa tilbage for hende at gøre andet end at overdrage en anden Ægtefælle Opsigten over hendes Børn eller paa anden Maade flytte over til andre Skuldre det Ansvar, som hun burde have paataget sig selv alene?

»Mary Wollstonecrafts store Fortjeneste ligger for en stor Del i, at hun har kunnet løsrive sig fra de Fordomme og Vildfarelser, der herskede i hendes Tid med Hensyn til Kvinders Stilling. Det var dengang noget helt udenfor det almindelige ikke at billige nogensomhelst Nedsættelse af Kvindernes huslige Pligters Værd. Hun hævdede tværtimod i højeste Grad alt, hvad der var sandt kvindeligt som det Maal, der burde følges, gennem Kvindernes Opdragelse og Udvikling. Hun anerkendte Kærligheden og Tiltrækningen mellem Kønnene som en Hovedfaktor i den menneskelige Natur og »Ægteskabet som Grundlag for enhver Dyd indenfor Samfundslivet.«

»I høj Grad maa vi tillægge hendes Initiativ, at Kvinderetsbevægelsen i England har holdt sig udenfor de Yderligheder og Daarskaber, som i andre Lande har standset dens Forløb.*)

*) Disse Ord har Mrs Millicent Fawcett skrevet længe inden at Kvindobevægelsen i England tyede til de store Demonstrationer senere iværksat af »Women's Social and Political Union«, hvilke hun ikke helt fordømmer. Hun tog saaledes Initiativ til den store en Fjerdingvej lange Procession i Hyde Park d. 13 Juni 1908 som: »National Union of Women's Suffrage Societies« foranstaltede, foran hvilken hun gik ved Siden af Lady Balfour. Det var et Svar paa den Udtalelse i Parlamentet: »at kun en lille Hob Kvinder i Virkeligheden brød sig om Stemmeret.«

»Mary Wollstonecraft er baade i sine Skrifter som i sit Liv med dets Sorger og Vildfarelser hovedsagelig den kvindelige Kvinde med Moderens og Hustruens stærke Instinkter, der kun fordrer og plæderer *Kvinderettigheder* fra sit *Køns Standpunkt*. Hun anseer disse Rettigheder for nødvendige for den højeste Opfattelse og Fuldgørelse af Kvindernes Pligter. »Den eneste Oprindelse til enhver Rettighed er en opfyldt Pligt«, siger hun. »En Rettighed indeslutter altid en Forpligtelse.« Og atter siger hun senere: »Rettigheder og Pligter er uadskillelige!«

»I en anden Henseende staar Mary Wollstonecraft forud for sin Tid og skøndt Anskuelserne har bevæget sig i den Retning hun har peget hen imod, staar hun ogsaa forud for vor. I mangfoldige Steder i sit Skrift peger hun paa Slægtskabet mellem mandlig og kvindelig Renhed. Verdens Fordømmelse falder sjældent paa Manden, der jo saa ofte har Fordelen af Rigdom, Opdragelse, Erfaring og Verdenskundskab, paa hvem derfor — om nogen Forskel skulde gøres — det største Ansvar burde hvile; men Verden har al sin Strenghed i Behold for Kvinden, der fordømmeste staar hjælpeløs i nævnte Henseender. En og samme Handling betragtes som højst fordømmelig hos den ene og undskyldelig hos den anden. Mod Umoraliteten og Uretfærdigheden af dette Syn paa Sagen protesterede Mary Wollstonecraft med sin hele Styrke. »De to Køn maa i denne som i næsten alle andre Henseender rejse sig og synke sammen.« — »Kuren for de Onder, et letfærdigt Levned medfører, er hverken at finde i Straffeanstalter eller i Stiftelser men i en retfærdigere Deling af begge Køns Ansvar, i for Kvinder at aabne hæderlige Veje til at tjene deres Ophold og i at udvikle hos Mænd som hos Kvinder en Følelse af deres Ansvar mod den anden, mod sig selv, mod deres Børn og mod Nationen.«

»I mange Henseender lærer vi af Mary Wollstonecrafts Bog, at der er en Rejsning i Almeen-Vaner fra Slutningen af det attende Aarhundrede til Slutningen af det nittende Aarhundrede, som vi har al Aarsag til at glædes over.

»I en anden væsentlig Henseende stod Mary Wollstonecraft foran sin Tid med Hensyn til Kvinderne og i Linie med de ypperste Tænkere i samme Spørgsmaal af vor egen. Henrik Ibsen har i vor Tid taget Førerskabet, idet han lærer os, at Kvinder har Pligter mod sig selv saavel som mod sine Forældre, Ægtefæller og Børn, og at Sandhed og Frihed er nødvendige for Væksten af den sande Kvindelighed saa vel som for den sande Mandighed.

Men Mary Wollstonecraft foregreb ham i sin Lære om at: Selvbeherskelse, Kendskab

til sig selv, Selvagtelse, Sandhedskærlighed og ikke en blot Overholdelse af et vist ydre Skin er, hvad Kvindernes Liv hovedsagelig trænger til for at blive ædelt.

Mrs Fawcett siger videre: »Jeg har alt citeret hendes Ord: »Jeg ønsker ikke at de skal have Magt over Mændene men over sig selv.« Andre lignende Citater kan ogsaa gives: »Det er ikke Herredømme men Lighed og Venskab som Kvinder ønsker.« Ligeledes: »Naar jeg taler om Kvinder som en Helhed, saa er deres første Pligt den, de har mod sig selv som Fornuftvesener og den næste i Vigtighed er som Borgere — heri indbefattet, hvad der rummer saa mange andre — som Mødre.

»De fremhævede Ord foregriber næsten bogstaveligt Nora's i »Dukkehjemmet«s mindeværdige Scene, hvor hun fortæller sin kønsternerede Ægtefælle, at hun har opdaget, at hun har Pligter mod sig selv ligesaa godt som mod ham og deres Børn.

»Mary Wollstonecrafts Liv er saa vel kendt og hendes Minde er bleven saa fuldstændig rensat, fra hvad der engang hobedes over det, at jeg ikke vil tale om hendes personlige Historie. Jeg har her bestræbt mig for at fremdrage Karakteren af det Initiativ, som hun gav til Kvinderetsbevægelsen i England, og jeg finder, at hun stemplede den fra dens første Begyndelse med Ordet »Pligt.«

»Kvinder behøver Studier, økonomisk Uafhængighed, politisk Frigørelse, Lighed og Venskab med Mændene, hovedsagelig fordi de uden disse er mindre vel i Stand til at gøre deres Pligter mod sig selv og deres Næste. Hvad der var falsk og ureelt i det gamle System ved Behandlingen af Kvinder viste hun i al sin Hæslighed — den medfødte Hæslighed af et falsk Skin. Mary Wollstonecraft gjorde det første concentrerede og systematiske Angreb paa Datidens usunde Theorier, og Kvinderetsbevægelsen i England og Amerika skylder hende ligesaa meget, som moderne politisk Økonomi skylder hendes store Samtidige, Adam Smith.«

Uddrag af Millicent Fawcetts Fortale til:

»A Vindication of the Rights of Women« (Udg. i 1891).

»Mary Godwin, ogsaa kendt ved hendes Pigenavn: Mary Wollstonecraft var født i London 1759 og døde i 1797. Hendes første Opdragelse var mangelfuld, men efter at have uddannet sig til Lærerinde grundede hun i Forening med sine Søstre en Skole i Islington 1783. I 1786 udgav hun: »Thoughts on the Education of dangthers«. Denne Bog fulgtes af et Svar paa Burkes Værk: »Reflections on the French Revolution«. Derpaa udkom »The Vindication of the Rights of Woman« og flere Værker. Hun havde nogle ejendommelige Ideer om Ægteskabet og indgik i et temmelig løst Bekendtskab med Amerikaneren Imlay, som forlod hende, hvilket bragte hende til en saa stor Fortvivlelse, at hun forsøgte at begaa Selvmord. Efter en Tid vandt Romanforfatteren og Novellisten William Godwin hendes Hengivenhed. Da Ægteskabets Baand efter hendes Theori var et Slags Slaveri, var det kun for at legitimere de mulige Frugter af deres Forening, at et Ægteskab blev indgaaet. Hun døde, idet hun skænkede Livet til en Datter, som senere blev Digteren Shelley's Hustru. Blandt hendes føl-